

İsyân Sümer’de Başlar

Aslan Kızılçay

26.01.2022

İçindekiler

Sümer’de Özgürlük Kavgasının İzleri ve Özgürlüğün Etimolojisi- sine Bir Bakış	3
Sümer’in Politik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı	3
İlkel Bir Devlet Kapitalizmi Örneğinin Doğuşu ve Ur.Nanse Ha- nedanı	4
Bir İsyanın ve Özgürlük Kelimesinin İlk İzleri	8
KAYNAKLAR	12

Sümer’de Özgürlük Kavgasının İzleri ve Özgürlüğün Etimolojisine Bir Bakış

“Çalışan insanın arpası buğdayı memur tarafından ellerinden alınırken, ahır hayvanları açlıktan ölürken saray ahalisi ziyafete doyuyordu.”

“Kayıkçıların denetçisi, balıkçıların kayıklarını zorla alıyordu.”

“Erzak denetçisi, erzakları zorla alıyordu.”

“Güçlü adam, güçsüz adamın bahçesini yağmalıyor, evine el koyuyordu.”

“Biri öldüğünde tapınak ve saray memurları ölüm vergisi istiyor. Ana babanın acısına acı katıyordu.”

Sümer’in Politik ve Sosyo-Ekonomik Yapısı

Bu satırlar ve anlattıkları her ne kadar çağımızdan veya yakın geçmişten çıkmışçasına tanıdık gelse de aslında MÖ 2400’lerde, yani günümüzden yaklaşık 4400 yıl önce, Sümer medeniyetinin en güçlü şehirlerinden biri olan Lagaş’ta yazılmış ve 1878’de Fransız arkeologlar tarafından bulunmuş, tarihin ilk yazılı reform belgesi olan Ur.Kagina fermanında ve bu reform sırasında gelişen olayları kaydetmekle görevli dönemin Sümerli antik tarih yazıcıları tarafından yazıya aktarılmış diğer birkaç belgede yer alıyor.

Bu belgeleri gerek içerik gerek teknik açıdan inceleyeceğiz fakat öncesinde hem dönemin politik ve ekonomik koşullarını ve Lagaş’ın bu şartlardaki konumunu hem de aradan geçen epey zamana rağmen ilkel komünal üretim ilişkileri ve anaerkil toplumun izlerini az çok barındırmaya devam eden Sümer toplumunda mülkiyet kavramı ve modern devletin oluşum süreçlerini anlamamız açısından, dönemin Mezopotamya’sına doğru kısa bir zaman yolculuğuna çıkalım. Öncelikle bugün Sümer Devleti diye anılan Sümerlerin, genelde öyle anlaşılrsa da bugünkü anlamıyla bir devleti ifade etmediğini belirtmek gerekir.

Bu uygarlık; birbirlerinden bağımsız, aynı dili konuşan, aynı kültürü, dini inançları paylaşan insanlarca kurulmuş şehir devletleri şeklinde örgütlenmiş bir uygarlıktır. Bu şehir yapıları, birbirleriyle hem ticari iliş-

kiler kurmuşlar hem de zaman zaman savaşlara girmişlerdir. Bu savaşların sonucunda ise çoğunlukla bir veya iki şehir diğer Sümer komşularına üstünlüklerini kabul ettirmiş ve onları vergilere bağlamıştır. Çeşitli dönemlerde üstünlüğü ele geçiren bu şehirler, Sümer uygarlığının politik, kültürel, dini ve ekonomik merkezlerine dönüşseler de genel olarak diğer şehirler ile aralarındaki sınırlar ve farklı şehirlerdeki farklı yöneticilerin kendi iç işlerindeki bağımsızlıkları korunmuştur.

Yukarıda bahsettiğimiz Lagaş şehri de belirli bir dönem, politik üstünlüğünü diğer Sümer komşularına kabul ettirmiş bu şehirlerden biridir. Bu şehirler, “ensi” adı verilen yöneticilerin kontrolündeydi. Yöneticiler ve farklı şehir halkları bütün Sümer tanrılarına inanıp tapınsalar da her şehrin kendi baş tanrısı da olurdu. Örneğin Lagaş şehrinin baş tanrısı da tanrıça Ningirsu’ydu. Her şehirde o şehrin özel tanrısına adanmış tapınaklar bulunurdu.

Aslında tapınak kelimesi, burada kısıtlayıcı bir anlatıma sebep olmaktadır. Çünkü bu yapılar, yalnızca dini ritüeller için değil; büyük toplanmalar düzenlemek, davalara bakmak, erzak depolamak, evlilik törenleri düzenlemek, gökyüzünü gözlemek (ilkel astronomi) gibi önemli işler için de kullanılırlardı. Şehirde tarımcılar, hayvancılar, balıkçılar, dericiler gibi çeşitli zanaatkar ve meslek üyelerince getirilen erzak ve diğer yaşamsal ürünler çoğunlukla tapınağın en alt katındaki ambarlarda depolanır, ardından da şehir halkının ihtiyaçlarına göre ailelere dağıtılırdı. Çünkü tapınak, tanrıların evi; “sanga” adı verilen başrahip de tapınağın görevlisiydi. Yani Sümer toplumunda bir ruhban, yalnızca bir ruhban değil, şehirdeki en büyük organizasyon olan tapınağın idarecisiydi.

İlkel Bir Devlet Kapitalizmi Örneğinin Doğuşu ve Ur.Nanse Hanedanı

Tarihçilerin “tapınak sosyalizmi” olarak adlandırdığı bu dönem, tabii ki zamanla yerini tüm iktidarların doğasında olan yozlaşmanın sonucuna bağlı olarak bir tür ilkel devlet kapitalizmine bırakmıştır. İhtiyaç fazlası üretim sonucunda yönetici ve ruhban sınıf bu üretim fazlası mallar üzerinde mülkiyet kurmuş, halkı borçlandırmaya başlamış, borçlandırma yoluyla köleleştirmiş ve kendilerini ayrıcalıklı konumlara getirmiştir. Sümer’de de eski düzeni geri getirmek adına şu anda konumuz olan Lagaş

isyanı gibi çözümünü yeni bir iktidarda arayan girişimlerde bulunulmuş ve çeşitli reformlar geliştirilmiştir. Ancak bal tutanın parmağındaki balın namı, iktidarlar ve ayrıcalıklılarca duyulalı çok olmuştur artık.

Öyle ki iktidar ve mülkiyet kavramından doğan bu hastalık, günümüze kadar daha da gelişerek devam etmiştir. Urukagina reformu ve bu süreci anlatan çivi yazılı belgeler, tapınak sosyalizminden ilkel devlet kapitalizmine giden bu uzun süreç içerisinde yalnızca bir örnek olsa da tek başına süreci anlamak için de yeterlidir. Öyle ki yaklaşık 4500 yıl önce yaşamış kadim tablet yazıcılarının verdiği bilgiye göre, Lagaş da bir zamanlar erzak ve üretilen malın ihtiyaca göre paylaşıldığı, her doğan yeni bebek için yeni bir ev arsası tahsis edildiği, zanaatkarların bazı şartlar altında da olsa ticarete atılabildiği bu sistemle idare ediliyordu.

Sonrasında da yukarıda bahsettiğimiz ambar ürünlerinden sorumlu ruhbanların yozlaşmasıyla ve şehri denetleyen ensilerin de bu yetkiyi elde etmek için bazı dönemler kendilerini aynı zamanda “yönetici rahip” “ışakku” ilan etmeleriyle çürüme başladı. Yeni zenginliklere giden alternatif bir yolun işgallerden geçtiği fikri ensiler arasında yayılmaya başladı. Yozlaşma, Lagaş’ta da ileride bütün Sümer’in başına geleceklerin bir numunesi olarak ortaya çıktı. Lagaş’ta bulunan ve bu dönemlere tarihlenen bir koni şekilli yazıt, eski günler ve yeni düzen arasındaki farkı şöyle yorumlamaktadır:

“Yer yeni inşa edildiğinde, gök yerden ayrıldığında tanrılar kara kafalıların¹ ana, baba ve çobanlarıydı.”

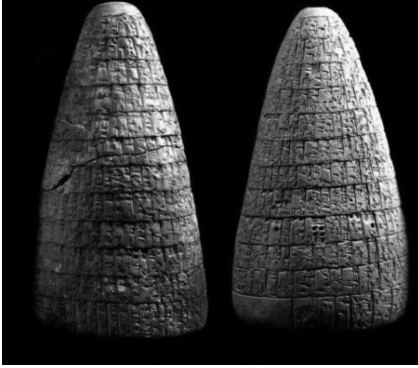
“İnsanların kalpleri kötülükle dolduğunda, adamlar evine ekmek ve bira getirmedeğinde, ana evlada bağırduğunda, çocuklar, ... ‘ya taş attığında, güçlü insan güçsüz insana zulmetmeye başladığında Tanrılar, kara kafalılara öfkeleni, onları gözetmeyi bıraktı.”

“Kara kafalıların tarlalarına memurlar ve peşler² dadandı. Rahipler, hizmet etmeleri gereken tanrıların tarlalarına ve ırmaklarına göz dikti. Onları dürüst çalışan insanlardan çaldılar. ... olanı zulmettiler ve öldürdüler.”

¹ kara kafalı: Sümer halkının kendilerinden bahsederken kullandıkları bir tabirdir.

² peş: Sümerce’de sıçan veya diğer tarıma zarar veren kemirgenler için kullanılan bir tabirdir.

“Masum kara kafalılar ağladı, tanrıların yeniden eski güzel günleri onlara döndürmeleri için.”



Söz konusu koni tabletler

Bu alıntı, Sümer halkının eski düzen ve yenisi arasındaki farkı nasıl yorumladığına dair ciddi bir referans olmakla birlikte, bu geçiş sürecinin günümüz liberallerinin ve bazı Marksist kesimlerin iddia ettiğinin aksine “doğal” ve “ilerici” bir geçiş dönemi değil aksine dönemi yaşayan bir birey tarafından gözlemlenebilecek kadar hızlı, sert ve yapay bir süreç olduğunu da gösterir niteliktedir.

Bu sürecin Lagaş özelindeki kısmına dönecek olursak; söz konusu yozlaşmanın yaşandığı dönemde Lagaş, Ur.Nanşe hanedan-

lığı tarafından yönetilmektedir. Ur.Nanşe hanedanlığıyla ilgili neredeyse tüm yazılı bulgular, bu hanedanın yozlaşması, insanları köleleştirmesi ve keyfi vergilerle çalışanların ellerindeki alması, nihayetinde de Ur.kagina tarafından tahttan indirilmesiyle ilgilidir. O sırada hanedanlığın başındaki mevcut ensinin ismiyle ilgili tartışmalar olsa da Ur.Nanşe hanedanlığından İşakku Lugal.Anta olduğuyla ilgili epey varsayım bulunur.

Söz konusu yönetici, diğer Sümer şehirlerine ve komşu kavimlerin kurduğu diğer şehirlere fetihler düzenlemiş, tapınağın zenginliğini arttırmayı başarmıştı. Fakat özellikle kuzeydeki diğer Sümer şehri olan Umma ile yapılan son savaşlar kaybedilmiş ve Lagaş'ın sınırları büyük ölçüde daralmış, savaş koşulları gereği büyük miktarda maddi kayıp verilmişti. Bu kayıplar ve savaşlara bağlı diğer ekonomik problemler de hanedanlığı halktan aşırı miktarda vergiler almaya itmişti. Bu vergilerin tahsil edilmesi için yeni memur pozisyonları yaratılmış, bu memurlar -dönemi anlatan çivi yazılı belgelerde memurlar hakkında sürekli yapılan zorbalık ve sistematik şiddet vurgularına bakılırsa- şiddet ve yağma konusunda profesyonelleşmiş askerlerden, tapınakla yolsuzluk ilişkileri olan tüccarlardan ve diğer yüksek memurların akraba ilişkilerinden seçilmekteydi. O döneme kadar tanrının evi olarak görülen tapınaklar, neredeyse İşakku'nun mülkiyetine

geçmiş ve içerisindeki ürünler yine saraya bağlı kervan tüccarlarıyla ticarete verilmişti. Lagaşlı yöneticilerin gözü o kadar doymamış ki o dönem için bile trajikomik görülebilecek isimlere sahip yeni vergiler, yine vergilerdekini aratmayacak kadar absürt yeni tahsildar grupları ve ne iş yaptığı o dönemin katipleri tarafından bile bilinmeyen memur pozisyonları yoluyla Lagaş halkı üzerindeki sömürü, katlanarak devam etmiştir. Bu süreç çivi yazılı belgelerde şöyle anlatılır:

“Tanrıların sığırları, İşakku’nun tarlalarını sürüyordu; İşakku’nun tarlaları tanrıların en iyi arsalarında yer alıyordu. Üstelik, en önemli tapınak görevlilerinin, özellikle Sanga’ların, eşeklerine, öküzlerine ve meyvelerine el konmuştu.”

“Dürüst ve çalışan insanlar, memurların ayakları önünde yatıp dileniyordu.” “Bir zamanlar tanrıların olan büyük araziler; İşakku’nun, İşakku’nun çocuklarının, İşakku’nun sülalesinin ve onların dostlarının tarlalarıyla doluydu.”

“Güçsüz insan, güçlü insanın evinin yanına ev yaptıysa, güçlü istediği gibi onun bahçesini yağmalıyor; güçsüz satmak istemezse İşakku’ya memur getirterek evini ondan alıyordu.”

“Rahip, tanrıya hizmet etmiyor ve memurla yan yana güçsüz insanın koyununu alıyor, hurma ağacını yağmalıyordu.” “Gençler, aç kalmamak için pis ve faydasız işlere sürülüyordu.”

Görüldüğü gibi Lagaşlı katip, içinde yaşadığı toplumun uğradığı zulüm ve sömürüyü içtenlikle dile getirmiş fakat sömürü bu kadarıyla da sınırlı değil. Belgelerin geri kalanında anlatılanlara göre üretim bile bir nevi cezaya tabiydi. Şöyle ki bir küçükbaş hayvan sahibi, koyununu kırtırmak, yünü de bağışlamak için tapınağa götürürse -bu gündelik hayatının ve içinde yaşadığı sistemin gereğidir- eğer koyunun tüyü bezazsa görevliye 5 şeql ödemek zo-



Ur.Nanse hanedanlığını temsil eden bir kabartma.

Yönetici, hanedan üyeleri ve köleler görülebilmektedir.

rundaydı. Ya da bir kokucu (antik parfüm üreticisi) yeni bir koku yağı yaptığında henüz satmadıysa bile İşakku'ya 5, “koku sorumlusu” adındaki memura ise 1 Őeşel ödemek zorundaydı. Trajikomedi, bununla da sınırlı kalmadeğildi. Birinin yakını öldüğünde “mezarlık sorumlusu”na ve katibin de kendi yazdığına göre ne iş yaptığını kimsenin bilmediğı mezarlık sorumlusuyla birlikte gelen diğeri 4 cenaze memuruna ödeme yapmak zorundaydı. İşte yazılı tarihteki ilk “iyi niyetli” reformist lider de bu dönemde ortaya çıktı.

Bir İsyanın ve Özgürlük Kelimesinin İlk İzleri

Ur.Nanşe iktidarını deviren Urukagina isimli yeni İşakku, bütün Antik Mezopotamya liderleri gibi kendisini tanrılar tarafından seçilen ve Lagaş'a adaleti yeniden getirme görevi verilen bir lider olarak tanıtır. Tarihe ilk ferman olarak geçen belgesinde de eski hanedanlığın kötülüklerini nasıl bertaraf ettiğini ve halka yeniden adaleti nasıl sağladığını, yaptırdığı bir yapının kitabesinde kendisini kutsayan satırlarla anlatır.

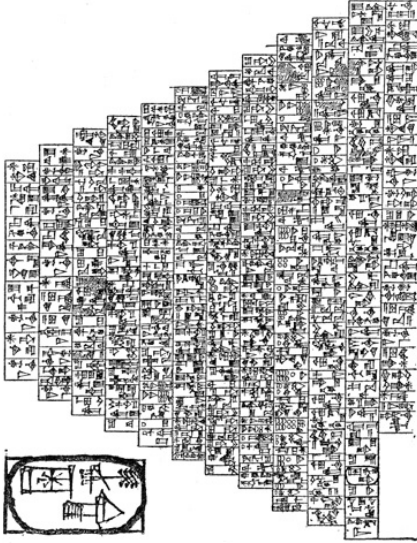
Bu satırlara göre kendisi; Lagaş'a yeniden adaleti getirmiş, asalak memurları ve rahipleri cezalandırmış, vergileri ve memurluk pozisyonlarının çoğunu kaldırmış, tapınak ve tapınak arazisine bağılı tarlaları, sahipleri olan tanrılara geri vermiştir (kamulaştırmıştır). Bunların dışında dul, yetim, yaşlı ve çalışamayacak durumdakileri tüm vergilerden muaf tutmuş, güçsüz insanın mal ve can güvenliğini güçlüye karşı koruyan yasalar çıkartmış, zanaatkarların belirli şartlar altında olduğı sürece eskisi gibi ticaret yapabilmesini mümkün kılmıştır. Cenaze işleri, dini ritüeller ve tüm şehri ilgilendiren sulama kanalları gibi konularda ise eskiden olduğı gibi şehirde yaşayan her bireyin içinde bulunduğı bir tür imece usulüne bırakmıştır. Söz konusu çivi yazılı belgeden birkaç alıntı da eklemek gerekirse:

“Balıkçılık yapan güçsüz insanın balığını zorla kimse alamayacak artık.”

“Hayvan yetiştiren dürüst insan, koyununu kırptırırken soyulmayacak.”

“Güçlü insan, güçsüzün evini ve bahçesini isterse, güçsüz insana istediği bedeli ödemek zorunda kalacak. Güçsüz insan evini vermek istemezse de güçlü, susarak uzaklaşacak.”

“Ur.kagina kara kafahları memurlardan, asalaklardan, kemirgen rahiplerden, acımasız vergilerden, sefaletten ve borçlanma yoluyla köleleşmekten kurtardı. Özgürlük getirdi.”



maktadırlar:

- Ur.Nanşe iktidarı sırasında borçlanma yoluyla köleleştirilen insanlar, reformdan sonra özgür kaldılar. Bu sayede de evlerine -yani anaerkil yaşamın izlerini kısmen de olsa halen taşımakta olan Sümer toplumu nezdinde düşünürsek “annelerine”- geri döndüler.
- Yukarıda hem alıntılar hem de açıklama kısımlarında belirtildiği gibi dönemin Sümer toplumu için eski ve doğal düzen olan tapınak sosyalizmi, yerini ilkel bir devlet kapitalizmi modeline bırakmıştı. Bu durum, Lagaş halkı için oldukça öfke uyandıran ve sosyo-politik

Son satırda gördüğümüz üzere özgürlük kelimesi üzerine birkaç şey söylemek gerekirse; öncelikle bu kelimenin yazılı tarihteki ilk kullanımı da tam olarak buradadır. Özgürlük, Sümerce’de Ama (anne) ve Gi (geri dönmek) kelimelerinin birleşiminden oluşan ve Ama-gi veya Amargi şeklinde telaffuz edilen bir kelimeyle ifade edilir.

“Bu demektir” yerine “ifade edilir” dememizin sebebi şudur; aslında bu birleşik kelimenin tam karşılığı, “anaya dönüş” veya “anneye geri dönmek” şeklindedir. Peki nasıl oldu da bu kelime Sümerce’de aynı zamanda “özgürlük” kelimesine dönüştü? Sümerologlar, bu konuda birbirlerinden çok da uzak olmayan 3 farklı teori sun-

değişim konusunda farkındalık yaratan bir süreçti. Burada “anaya dönmek” eski, doğal ve görece daha masum olana yeniden kavuşmak gibi yorumlanabilir.

- Lagaş olaylarından çok daha öncesinde Arap yarımadası ve Kuzey Afrika’dan çıkıp, Mezopotamya’ya ulaşan ve Sümer çevresinde çeşitli küçük yerleşimler kuran, kesinlikle daha ataerkil ve daha savaşçı bir yapıya sahip olan Sami kökenli kabileler, zaman zaman Elam gibi Sümer olmayan topluluklarla birleşerek Sümer şehirlerine çeşitli yağma saldırılarında bulundular. Bu saldırıların büyük kısmında çocuklar, kadınlar ve köleleştirmek üzere gençler köleleştirilmek üzere kaçırıldı. Bir şekilde kendilerini kurtarmayı başaran ve kölelikten kurtulan bu gençler, çocuklar ve kadınlar, annelerine (evlerine) geri dönmeyi başardılar. Yani özgür kaldılar.

Bu üç teoride de görüldüğü üzere anaerkil dönemin izleri Sümer toplumunda yaşamaya devam etmiştir. Zaten tarihin hiçbir evresinde özgürlük kavramı kadından bağımsız olmamıştır. Buradan da anlıyoruz ki bu durum, kelimelerin dünyasında da farklı değildir.

Ur.kagina başa geçtikten sonra çözümü yeni bir iktidarda arayan Lagaş halkı, annelerine geri dönememiştir. Yaklaşık 10 yıl sonra kuzeydeki yine Sümer kökenli olan Lugal.Zaggesi yönetimindeki Umma şehrinin saldırısı sonucu Lagaş işgal edilmiş ve varsayımlara göre Ur.kagina da savaş sırasında öldürülmüştür. Bu kısa sürede reformların ne kadar işlediğine dair bir bilgimiz yoktur.

Tarihin ilk yazılı fermanı olma özelliğini taşıyan Ur.kagina fermanı, kendisinden sonra çıkacak olan Antik Mezopotamya’nın hukuk metinlerine de ilham vermiş ve teknik açıdan önsöz-içerik-şablon şeklinde hazırlanan Mezopotamya hukuki metin geleneğinin bir nevi öncüsü olmuştur.

Ur.Kagina fermanı sonrasında yazılacak, sırasıyla Ur.Nammu Kanunları, Eşnunna Kanunları, Lipit-İştar Kanunları ve meşhur Hammurabi Kanunları gibi hukuki metinlere önyak olmuştur.

Ur.kagina Fermanı, bir dönem “ilk yasa metni” olarak düşünülse de içeriğinin bir kanun metni statüsü için yeteri kadar kapsayıcı olmadığına ve yalnızca yeni düzenlemelerle ilgili halka duyurulan bir ferman olduğuna karar verilmiştir. Fakat Ur.kagina’nın kendisinin de yaptığı reformun da Lagaşlı katip ve şairleri derinden etkilediği kesindir.

Umma istilasından sonrasında, “iki nehrin arasındaki bereketli diyar” Mezopotamya toprakları, Lugal.Zaggesi’ye de yar olmamıştır. Kendisi de

Lagaş'ı işgal ettikten birkaç yıl sonra tarihin gerçek anlamda ilk imparatoru olan Akadlı Sargon tarafından yenilecektir.

Toparlayacak olursak, belgeler, yeni düzenlemeler hakkında bilgi vermekle birlikte Ur.kagina'yı kutsallaştıran bir ilahi niteliği de taşımaktadır. Ayrıca gerek bu kitabe, gerekse Lagaş reformuyla ilgili bilgileri içeren diğer tabletlerde açıkça bir halk isyanından bahsedilmese de; Ur.Nanşe gibi daha öncesinde Mezopotamya'da görülmemiş bir düzeyde kemikleşen, organize olan, büyük bir disiplin ve savaş deneyimiyle donanmış bir orduya sahip bir hanedanlığın ancak kararlı ve direngen bir örgütlü mücadeleyle yıkılabileceğini anlamak için Lagaş isyancılarının tarım aletleriyle orduya karşı koyuşlarını anlatan bir çivi yazılı belge de şart değildir.

Dahası, sonraki dönemde Antik Mezopotamya'da birçok kez yaşanacak isyan ve reformlarda da yeni gelen iktidarlar bütün olanları "tanrıların onları seçmeleri" şeklinde anlatsalar da o sırada kendilerinin çağdaşları olan komşu şehir devletleri ve kendi hakimiyet alanlarında bulunan çeşitli ticari veya kişisel mektuplardan, Mezopotamya halklarının isyanla tanışık oldukları bilinmektedir. Örneğin Lagaş isyanından çok uzun bir süre sonra Babil'e bağlı küçük ve güçsüz bir şehirde sarayın yakılıp saraylıların öldürüldüğü isyanın arka planı, hiçbir kraliyet tabletinden değil, bir marangoz kuryesi ve başka bir şehirde yaşayan eşi arasındaki mektuplaşmadan öğrenilmiştir.

Tarihçiler ve Sümerologlar söz konusu mektup bulunana kadar bu saray yangını üzerinde durmamışlar ve "darbe faaliyeti" olarak kestirip atmışlardır. Fakat mektupta salgın hastalık yüzünden çobanların hayvanlarının ölmesi ve şehir sarayının çözüm bulmak için kını kırıpdatması, çiftçiler direttiğinde de idam veya kırbaç cezası almaları sonucu; çiftçilerin şehir sınırındaki "barbar kavimler" ile işbirliği yaparak şehri ele geçirmeleri anlatılmaktadır.

Yani tarihi kazananların yazması geleneği maalesef tarihin başladığı yere kadar dayanmaktadır.

Konumuz olan savaşın nihai galibi şüphesiz iktidarın kendisidir fakat isyanın, özgürlük mücadelesinin ve adalet arayışının kökeni yazının bulunmasından çok daha eski ve çok daha derindedir. Bu nedenle Sümeroloji-Auroloji alanının emektarı Sümerolog Samuel Noah Kramer'in ünlü eseri "Tarih Sümer'de Başlar"dan yola çıkarak, "İsyan Sümer'de Başlar" dersek hiç de abartmış olmayız.

Bununla birlikte yazının bulunmasından sonra ulaşabildiklerimiz de, mücadelemize ilham verecek dersler taşıyan verilerdir. İlk yazılı metinlere

bile görülmektedir ki zulüm ve sömürünün kaynağı iktidardır, çaresi de asla iktidar olamayacaktır.

Son olarak Antik Mezopotamya yolculuğumuzu, destanlara konu olan efendileri Babil kulesine tırmanırken, kendileri inşa ettikleri kulenin gölgesinde kalıp görülmeyenler, yok sayılanlar için Bertolt Brecht'in dizeleriyle bitirelim.

Yedi kapılı Teb şehrini kuran kim?
Kitaplar yalnız kralların adını yazar.
Yoksa kayaları taşıyan krallar mı?
Bir de Babil varmış boyuna yıkılan,
Kim yapmış Babil'i her seferinde?
Yapı işçileri hangi evinde oturmuşlar,
Altınlar içinde yüzen Lima'nın?
Ne oldular dersin duvarcılara,
Çin Seddi bitince?

KAYNAKLAR

Samuel Noah Kramer – Tarih Sümer'de Başlar
Samuel Noah Kramer – Sümerler
Jean Bottero – Evvel Zaman İçinde Mezopotamya.
Sümerce Tabletler için bağlantı linki
Satır Çevirilerindeki Reform Tabletinin Dijital Kopyası

Anarşist Kütüphane



Aslan Kızılçay
İşyan Sümer'de Başlar
26.01.2022

04.02.2022 tarihinde şuradan alındı: karala.org

tr.anarchistlibraries.net